

(1)

Paprsky jarního vycházejícího slunce zatřpytily se v kapkách ranní rosy na trávnicích, keřích a stromech právě rozpučelé, svěže zelené, ke květu se připravující zahrady, obklopující velkou budovu vychovatelny pro hochy ze Západní čtvrti města Prahy. Široká okna a dveře ložnic, umístěných ve třetím, nejvyšším patře budovy, obrácená k východu, vedla na otevřené terasy. Ptačí havěť, kosi, špačci, drozdi, pěnkavky i vrabci, od prvního zazáření ranních paprsků jarního slunce spustila svůj veselý každodenní ranní koncert a zvuky jeho pronikaly současně se slunečními paprsky do ložnic a budily mladé spáče k dennímu životu.

V jedné z ložnic bylo, stejně jako v ostatních, šestero lůžek, jednoduchých, bíle natřených. Vedle každého lůžka byla skříňka s několika zásuvkami na prádlo a obuv, jakož i stojánek na šaty. Na lůžku označeném v záhlaví číslem 30, které bylo na pravé straně ložnice nejbližší k oknu, spal asi třináctiletý hoch. Vzezření jeho bylo stejně zdravé jako u ostatních hochů spících v téže ložnici, avšak tahy jeho růžolícího obličejce, paprsky ozářeného, prozrazovaly inteligenci a sklon k vážnosti i dumavosti, kdežto tahy obličejů jeho soudruhů byly buď více dětské, nevyhraněné, anebo tupé, zamračené.

Pojednou přeběhl po jeho obličejí záchvěv, pak rozhostil se po něm výraz blaženého úsměvu, načež hoch sebou

hodil a obrátil se na druhý bok. Ptačí zpěv v zahradě neustával a nyní, když jeden z kosů usadil se na okraj zábradlí terasy právě před oknem ložnice a spustil svou melodii bez ohledu na spáče, převrátil se hoch opět na znak a otevřel pomalu své oči. Pak je zase pomalu zavřel, zamnul pěstěmi a znovu je otevřev zadíval se dlouze k oknu. Náhle se posadil a rozhlédnuv se po svých družích, usmál se šibalsky a vyskočil z postele. Stanul bosýma nožkami na slaměné rohožce, protáhl se, načež shodil ze sebe noční košili a několika dlouhými kroky zašel po špičkách do pozadí ložnice. Odhrnul záclonu a vstoupil do umývárny opatřené třemi sprchami. S požitkem použil studené sprchové lázně, umyl se, utřel, vyčistil zuby a ústa, načež se vrátil do ložnice, oblékl rychle jednoduché plátěné pyjama, modrou zástěru a trepky. Takto upraven chopil se stojánku se šaty a obuví a vyšel s tím na terasu. Dříve však, než se dal do čistění svých svršků, postavil se až k zábradlí a se zřejmou rozkoší zadíval se na vycházející slunce, vznášející se majestátně nad pozlacenými obláčky východního obzoru, a vtahuje do sebe nozdrami i ústy svěží ranní vzduch vonící až omamně květy rozkvetlých třešňových stromů rozsáhlé zahrady, hluboce oddechoval. „To je krása,“ šeptl si tiše a jeho jasný zrak svezl se pomalu od oblohy k zahradě, k jejím kyticím kvetoucím třešňám, k svěže zeleným břízkám, k mohutným kaštanům s jejich mastnými velkými poupaty, k tmavým smrkům a jedlím, k trávníkům posetým žlutými květy pampelišek, prvosenek a bílých chudobek. Pěkně žlutým pískem posypané cestičky a hřiště byly nyní úplně prázdné, jen nějaký ten kos se na nich hmoždil s vytahováním žízal ze země. Ještě chvíli pozoroval hoch krásu zahrady, pak

vzdychnuv dlouze z upřímného podivu nad krásou přírody vzpomatoval se a mrštně se shýbnuv vyňal z nízké skřínky, na terase umístěné, kartáč a leštadlo, sedl si na skříňku a pustil se do čistění obuvi. Dělal to svědomitě, neboť měl rád, když se mu jeho střevíce pěkně leskly. I při práci pokukoval chvílemi dolů do zahrady, ale též do ložnice pozoruje své dosud spící druhy s jakýmsi šibalským uspokojením. Po obuvi přišel na řadu oděv. Mnoho toho nebylo: krátké kalhotky z rezného plátna a kabátek střihu kazakového s páskem, z lehké vlněné látky modré barvy.

Mezitím co byl zaujat touto prací, ozval se z vnitra ložnice výkřik: „Jéje, kluci, Vogelsauge nám ulít!“ Po tomto zvolání hoch na terase se skrčil, aby ho nebylo z ložnice vidět a tiše se zachichtnul. V ložnici však nastal živý vzruch, jak mladí, probudivší se spáči se začli na postelích přehazovat, posazovat, zívat, protahovat. Hoch, který toto povstání svým výkřikem způsobil, byl složitější postavy, hrubších rysů v obličeji, plném pihových skvrnek, velkým zahnutým nosem a černýma bystrýma očima. Stál zde nyní na posteli s rozcuchanými ryšavými vlasy a rozkročenýma nohama, úplně nahý, neboť noční košili jedním hmatem ze sebe stáhl a vzkřiknuv – „pozor, hej hop“ – skočil ze své postele, která stála vedle prázdné postele Vogelsaugovy, do postele svého druha a odtud rovnou druhým skokem do umývárny. To byl jeho každodenní tělocvik, který, jak se probudil, prováděl bez ohledu na svého druha, používajícího lůžka číslo 25. Lůžka na levé straně měla totiž lichá čísla, lůžka na pravé straně ložnice sudá. Lůžko, které používal tento bujný hoch, nazývaný svými druhy Starker, na což byl nemálo hrdý, označeno bylo číslem 27.

Hned za Starkerem hrnuli se do umývárny ještě tři hoši, kdežto jeden obracel se vzdychaje ještě na lůžku č. 28. Byl to plavovlasý hoch modrojasných očí, slabší než ostatní jeho druhové, neboť prodělal v útlém věku těžší dětskou nemoc. Nemohl se odpoutat, jako obyčejně, od svého zamilovaného lůžka, neboť velmi rád spával. Měl proto přezdívkou Schlumberbursch, kterou snášel lhostejně.

Avšak do hluku v umýárně, jejíž záclona se bouřlivě vzdouvala, jak zápas čtyř hochů o tři sprchy s ní lomcoval, ozvalo se drnění zvonku umístěného nad dveřmi na terase. Bylo to takzvané první zvonění, po kterém bylo chovancům bezpodmínečně opustit lůžko, ale Schlumberbursch ani nyní ještě nebyl s to opustit svůj ráj, mysle si, že ještě včas bude hotov s ustrojením, když tu vyšel z umývárny Starker a spatřiv ho v posteli skočil k němu dvěma skoky, strhl z něho příkrývku a uchopiv jej bezohledně za nohy, táhl ho z lůžka dolů. Schlumberbursch, nyní úplně probuzený, snažil se bránit cukáním nohou a zachytáváním se rukama za pelesti postele, ale když už viděl, jak bouchne o zem, vykřikl strachy. V tom vešel do ložnice Vogelsauge a spatřiv, co se děje, postavil rychle stojánek s vyčištěným oděvem a přiskočil k Starkerovi. Rozmachem pravé ruky praštil jej přes ruce, takže tento ihned pustil nohy Schlumberburschovy a prudce se obrátil k Vogelsaugovi, který nyní stál proti němu v postoji boxera. Schlumberbursch podíval se vděčně po Vogelsaugovi, zmizel rychle v umýárně, ze které nyní vystoupili ostatní tři hoši a oblékající pyjama pozorovali se zájmem bojovný postoj jejich dvou druhů, ač nebyli svědky takové scény poprvé.

Starker byl silný, svižný a odvážný hoch a v zápasech vítězíval nad všemi svými druhy s jistotou, ale nyní stál zde proti Vogelsaugovi s napětím veškeré své pozornosti a střežil každý pohyb svého protivníka, který sice nemiloval zápasů, ale v boxu byl lepší jeho, neboť dovedl bystře zasáhnout na pravém místě a zejména, když byl spravedlivě rozhořčen. „Co se vztekáš!“ zvolal naň nyní Starker, který nerad riskoval jakoukoliv porážku. „Nestrpím surovosti, které provádíš se Schlumberburschem! Už jsem ti to jednou řekl!“ odpověděl Vogelsauge neměně svého postoje a nespouštěje zraku ze svého druha. V tom zadrnčel zvonek podruhé a Starker využil té příležitosti, odskočil od soupeře ke své posteli, aby konečně oblékl své pyjama. Vogelsauge, aniž by na takovýto konec zápasu reagoval jakýmkoliv výrazem v obličeji, klidně obrátil se k ostatním hochům a s rozjasněnou tváří vypravoval jim o svém pozorování krásného východu slunce.

Potřetí zazněl hlas zvonku a hoši oblečení ve stejných pyjamech vyšli na terasu a současně s nimi i hoši z ostatních ložnic. V poschodí bylo dvacet dva ložnic a ve dvaceti bylo po šesti chovancích, ve dvou krajních ložnicích bylo po dvou dozorcích. Stálo tu nyní tedy sto dvacet chovanců, a to v řadách po dvou za sebou, a u každých třiceti jeden dozorce. Když hoši urovnali zákryt ve svých řadách a zaujali postoj v pozoru, zvolali dozorci: „Dobré jitro“ a hoši odpověděli sborem „Dobré“. Nato počala protná cvičení o čtyřech sestavách. Byla celkem jednoduchá, ale celé tělo bylo při nich v pohybu. Po cvičení vrátili se do ložnic a jali se převlékat do červených košil a do svých oděvů. Všichni byli oděni úplně stejně. Po opětném zazvonění vyšli opět na terasu a seřazeni v řadě, přesně dle čísel nad jejich

lůžky, která měli vyšita též na kabátcích, a sice na levé straně prsou. Na povel dozorců vykročili a šli pochodem po terase až do rohu, který tvořilo křídlo budovy, kdež byly dveře, jimiž vešli do vnitra budovy a sestoupili o dvě poschodí níže do místnosti sloužící za jídelnu.

(2)

Jídelna vychovatelny byla veliká, vzdušná místnost, jejíž okna, jen v zimě a za nepohody uzavíraná, obrácena byla k jihu. Byly v ní dvě řady stolů. Současně s hochy ze třetího poschodí přicházeli protějším vchodem hoši z druhého poschodí. Bylo jich poněkud méně, poněvadž vychovatelna, která měla místa pro 240 chovanců, nebyla tou dobou plně obsazena. Hned při vkročení do jídelny vyzvedl si každý chovanec u okénka, vedoucího z kuchyně, podnos s hrnččkem sladové kávy zavařeného v dobřím mléce a dva krajíčky chleba, jeden s máslem, druhý s ovocnou zavařeninou. Každý hoch posadil se na místo jemu přidělené. Podobně počínali si dozorcí, kteří při snídani seděli mezi hochy, každý u svého oddílu.

Dlouhá strana jídelny, protilehlá straně okenní, rozčleněna byla jen čtyřmi dveřmi, jimiž se vycházelo na otevřenou širokou terasu ve výši prvního poschodí. Stěna této strany byla uvnitř jídelny ozdobena řadou původních obrazů od malířů z povolání i samouků, která čas od času byla rozmnožována nebo vyměňována. Obrazy představovaly krajinářské a jiné přírodní scény nebo též výjevy ze sportovních zápasů a her. Obrazy jednotlivých osob nebyly tu však žádné. Uprostřed jídelny při stěně

bylo rozsáhlé pódium a na něm klavír. Z obou stran proti vchodům bylo po jedné nástěnných hodinách a velkém blokovém denním kalendáři.

Z kalendáře bylo vidět, že je čtvrtek, 5. května roku 358 socialistického řádu. Letopočet ten se počítá od doby, kdy zřízena byla první socialistická republika, a odpovídal by dle toho rok 358 s. ř. roku 2276 po nar. Kr. čili, jak se v tuto dobu říkalo, starého řádu, nyní již nejen nepoužívaného, ale v celém světě zapomenutého, z příčin, které z dalšího vypravování vysvitnou.

Při snídani hoši příliš nemluvili, přesto nesl se síní tlumený hluk hovoru, přerývaný tu a tam hlučnějším zasmáním neb rozpustilým výkřikem. Ale o půl osmé hodině zadrnčel opět zvonek a hoši rychle, v pořádku a v řadách opouštěli jídelnu, odevzdávající u kuchyňského okna prázdné nádoby. Sestoupili nyní opět o jedno poschodí níže, kdež se dlouhou chodbou rozdělovali do učebních síní, neboť zde byla umístěna škola vychovatelny.

Školní místnost byla velkými okny obrácena k východu a byla právě zatopena slunečními paprsky a otevřenými okny vnikala sem vůně kvetoucích stromů zahrady.

Hoši, počtem 24, mezi nimiž byli naši známí z ložnice, zasedli každý na své stálé místo, vždy po dvou u jednoho stolku, čelem obráceni k tabuli a stupínku, na němž byl stůl učitelův. Vzezření třídy nelišilo se valně od vzhledu školní třídy za starého řádu. Nebylo tu ovšem žádného kříže ani obrazu nějakého panovníka neb prezidenta. Na oknech byly květiny v kořenáčích a na stěnách několik obrazů souvisejících s učebnou osnovou, rázu přírodopisného, fyzikálního a zeměpisného.